

Град Ниш
Универзитет у Нишу
Православна Епархија нишка
Нишки културни центар

The Days of St. Emperor Constantine and Helena

NIŠ AND BYZANTIUM

TWENTY INTERNATIONAL SYMPOSIUM

NIŠ, 3 – 5 JUNE 2021

THE COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS

XX

Editor

MIŠA RAKOCIJA

NKC

Niš, 2022

Дани Св. цара Константина и царице Јелене

НИШ И ВИЗАНТИЈА

ДВАДЕСЕТИ МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ СКУП

НИШ, 3 - 5. ЈУН 2021.

ЗБОРНИК РАДОВА

XX

Уредник

МИША РАКОЦИЈА

НКЦ

Ниш, 2022.

Издавачи

ГРАД НИШ
УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВОСЛАВНА ЕПАРХИЈА НИШКА
НИШКИ КУЛТУРНИ ЦЕНТАР

За издаваче

Градоначелник
ДРАГАНА СОТИРОВСКИ

Ректор Универзитета у Нишу
Проф. др ДРАГАН АНТИЋ

Епископ нишки
ГОСПОДИН АРСЕНИЈЕ (ГЛАВЧИЋ)

Нишки културни центар-директор
СРЂАН САВИЋ

Организациони одбор

- Епископ нишки Господин Арсеније
- ректор др Драган Антић
- градоначелник Драгана Сотировски
- градски већник Адриана Анастасов
- Академик др Љубомир Максимовић
- Академик др Вера Битракова Грозданов
- Академик др Миодраг Марковић
- др Драган Војводић, доп. члан САНУ
- др Вујади Иванишевић, доп. члан САНУ
- др Миша Ракоција
- др Гиордана Тровабене
- др Каролин С. Снајвли
- др Александар Кадијевић
- др Елизабета Димитрова
- др Јоанис Сисиу
- др Хранислав Анђелковић
- др Франц Цурк
- др Атанасиос Семоглу
- др Иванка Гергова
- др Јанис Д. Варалис
- др Марта Нађ
- др Срђан Пириватрић
- др Бојана Крсмановић
- др Ирена Оретскаја
- Милица Тодоровић
- Јован Мандић
- др Ирена Љубомировић
- др Јасмина Шаранац Стаменковић
- др Миомир Васов
- др Небојша Станковић
- Зоран Тодоровић

- др Јасмина Ћирић
- Олгица Давидовић, ректорат
- Маја Миљковић (координатор)
- свештеник Александар Ђорђевић,
Епархија нишка (координатор)

Редакција

- Епископ нишки Господин Арсеније
- Академик др Ренате Пилингер
- Академик др Љубомир Максимовић
- др Миодраг Марковић
- др Драган Војводић
- др Вујади Иванишевић
- др Миша Ракоција
- др Грем Џонс
- др Гиордана Тровабене
- др Јоанис Сисиу
- др Георги Геров
- др Иван Стевовић
- др Александар Кадијевић
- др Елизабета Димитрова
- др Радивоје Радић
- др Каролин С. Снајвли
- др Светла Петрова
- др Франц Цурк
- др Јанис Д. Варалис
- проф. др Јован Пурић, СПЦ
- др Срђан Пириватрић
- др Ариадна Воронова
- др Атанасиос Семоглу
- др Ана Захарова
- др Ирена Љубомировић
- ђакон др Ивица Чаировић
- др Јасмина Шаранац Стаменковић
(секретар)

САДРЖАЈ

<i>Ивица Чауровић</i>	СЛУЖБА ПАТРИЈАРХА У СРПСКОЈ ПРАВОСЛАВНОЈ ЦРКВИ У 21. ВЕКУ – ИСТОРИЈСКИ ДОПРИНОС БЛАЖЕНОПОЧИВШЕГ ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ ИРИНЕЈА (ГАВРИЛОВИЋА)	
<i>Ivica Čairović</i>	THE SERVICE OF THE PATRIARCH IN SERBIAN ORTHODOX CHURCH IN 21 ST CENTURY – HISTORICAL CONTRIBUTION OF THE SERBIAN PATRIARCH IRINEJ (GAVRILOVIĆ)	29 – 58
<i>Миша Ракоција</i>	ТАЈНА МЕРМЕРНЕ СТАТУЕ РАНОВИЗАНТИЈСКЕ ЦАРСКЕ ЖЕНЕ ИЗ НИША	
<i>Miša Rakocija</i>	THE SECRET OF THE MARBLE STATUE OF THE EARLY BYZANTINE MEMPRESS FROM NIŠ	59-72
<i>Ivo Topalilov</i>	THE SOUTHERN GATE OF DIOCLETIANOPOLIS, THRACE	
<i>Ivo Topalilov</i>	ЈУЖНА КАПИЈА ДИОКЛЕЦИЈАНОПОЛИСА, ТРАКИЈА	73-84
<i>Ioanna P. Arvanitidou</i>	ROMAN, LATE ROMAN AND EARLY BYZANTINE BATHS IN THE WEST SECTION OF ATHENS	
<i>Иоанна П. Арванитиду</i>	РИМСКА, КАСНОРИМСКА И РАНОВИЗАНТИЈСКА БАЊА У ЗАПАДНОМ ДЕЛУ АТИНЕ	85-94
<i>Svetla Petrova, Emil Sevdin</i>	AN EARLY CHRISTIAN TOMB FROM GERMANIA (SAPAREVA BANYA, BULGARIA)	
<i>Светла Петрова, Емил Севдин</i>	РАНОХРИШЋАНСКА ГРОБНИЦА ИЗ ГЕРМАНИЈЕ (САПАРЕВА БАЊА, БУГАРСКА)	95-110
<i>Младен Загарчанин</i>	АРХЕОЛОШКИ РЕЗУЛТАТИ И ТУМАЧЕЊА НОВИХ ИСТРАЖИВАЊА ГРАДОВА, УТВРЂЕЊА И ЦРКАВА У ПРОВИНЦИЈИ ПРЕВАЛИС 6.-7. ВИЈЕКА, И КАСНИЈОЈ АРХОНТИЈИ ДИОКЛИЈИ 9. ВИЈЕКА	
<i>Mladen Zagarčanin</i>	ARCHAEOLOGICAL RESULTS AND INTERPRETATIONS OF NEW EXCAVATIONS OF THE CITIES, FORTIFICATIONS AND CHURCHES IN THE PROVINCE PRAEVALIS DURING THE 6 TH - 7 TH C. , AND THE LATER ARCHONTIA OF DIOCLIA IN THE 9 TH CENTURY	111-144
<i>Lars Ramskold, Wolfram Tillack</i>	A LEAD SEAL SHOWING CONSTANTINE I WITH HIS VICTORY SIGN THE CHI-RHO AND HIS <i>COMES</i> SOL, WITH A NOTE ON ROMAN MONEY BAGS	
<i>Ларс Рамсколд, Волфрам Тилак</i>	ОЛОВНИ ПЕЧАТ СА ПРЕДСТАВОМ КОНСТАНТИНА I И ЊЕГОВИМ ПОБЕДОНОСНИМ ЗНАКОМ ХИ – РО И <i>COMES</i> SOL, СА БЕЛЕШКОМ О РИМСКОЈ ВРЕЋИЦИ ЗА НОВАЦ	145-174
<i>Vania Popova</i>	THE EARLY NON-FIGURAL MOSAIC PAVEMENTS IN THE METROPOLITAN BASILICA OF PHILIPPOPOLIS IN THRACIA	
<i>Вања Попова</i>	РАНИ НЕФИГУРАЛНИ ПОДНИ МОЗАИК У МИТРОПОЛИЈСКОЈ БАЗИЛИЦИ ФИЛИПОПОЛИСА У ТРАКИЈИ	175-210
<i>Mirena Slavova</i>	TWO OVERLOOKED ROMAN MOSAICS FROM BULGARIA: SYPARISSUS AND ALCESTIS	
<i>Мирена Славова</i>	ДВА ЗАНЕМАРЕНА РИМСКА МОЗАИКА ИЗ БУГАРСКЕ: КИПАРИС И АЛКЕСТИС	211-220

<i>Yannis D. Varalis, Georgia Koletsiou, Goulielmos Orestidis</i>	ART, MEMORY, AND TRADE IN SOUTHERN EPIRUS VETUS: ON THE SOLID AND PERFORATED MARBLE SLABS OF THE BASILICA OF ΜΥΤΙΚΑΣ, ΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	
<i>Јанис Д. Варалис, Георгиа Колециу, Гулиелмос Орестидис</i>	У ЈУЖНОМ ЕПИРУ: О МАСИВНИМ И ПЕРФОРИРАНИМ МЕРМЕРНИМ ПЛОЧАМА ИЗ БАЗИЛИКЕ ИЗ МИТИКАСА, АКАРНАНИЈА	221-230
<i>Efstratia Sygkellou, Antonios Athanasopoulos, Christos Tsatsoulis</i>	MEDIEVAL EPIRUS: ASPECTS OF HISTORY AND PROSOPOGRAPHY	
<i>Ефстратија Сигкелу, Антониос Атанасопулос, Христос Цацулис</i>	СРЕДЊОВЕКОВНИ ЕПИР: АСПЕКТИ ИСТОРИЈЕ И ПРОСОПОГРАФИЈЕ	231-240
<i>Марија Д. Марић, Војкан Р. Милутиновић</i>	СРЕДЊОВЕКОВНА ПЛАНА – ИЗАЗОВИ ЗАШТИТЕ АРХЕОЛОШКОГ НАСЛЕЂА	
<i>Marija D. Marić, Vojkan R. Milutinović</i>	MEDIEVAL PLANA - CHALLENGES OF ARCHAEOLOGICAL HERITAGE PROTECTION	241-252
<i>Драгана Фрфулановић</i>	ЦРКВА У ДОЂОЈ КАМЕНИЦИ И ЊЕНА СПЕЦИФИЧНА АРХИТЕКТУРА	
<i>Dragana Frfulanović</i>	THE CHURCH IN DONJA KAMENICA AND ITS SPECIFIC ARCHITECTURE	253-272
<i>Ариадна Воронова</i>	КАРАКТЕРИСТИКЕ АРХИТЕКТУРЕ МОСКОВСКЕ КНЕЖЕВИНЕ XV ВЕКА И СЛИЧНЕ ПОЈАВЕ У СРПСКОЈ КУЛТУРИ ИСТОГ ПЕРИОДА	
<i>Ариадна Воронова</i>	ОСОБЕНОСТИ АРХИТЕКТУРЕ МОСКОВСКОГО КНЯЖЕСТВА XV ВЕКА И БЛИЗКИЕ ЧЕРТЫ В СЕРЬСКОЙ КУЛЬТУРЕ ЭТОГО ПЕРИОДА	273-290
<i>Svetlana Maltseva</i>	OHRID TRICONCH CHURCHES AND THE BALKAN ARCHITECTURE OF THE 9TH AND 10TH CENTURIES	
<i>Светлана Малцева</i>	ОХРИДСКЕ ТРИКОНХОСНЕ ЦРКВЕ И БАЛКАНСКА АРХИТЕКТУРА IX И X ВЕКА	291-304
<i>Maria Zavorina</i>	PALAEOLOGAN ARCHITECTURE ON THE BYZANTINE PERIPHERY: THE CASE OF OHRID	
<i>Марија Заворина</i>	ПАЛЕОЛОГОВСКА АРХИТЕКТУРА НА ПЕРИФЕРИЈИ ВИЗАНТИЈСКОГ ЦАРСТВА: ХРАМОВИ ОХРИДА КРАЈЕМ XIII И РАНОГ XIV ВЕКА	305-322
<i>Stavros Mataloukos, Ioannis Perrakis, Athanasios Koumantos</i>	THE BYZANTINE CHURCHES OF AINOS AND SELYMBRIA, EASTERN THRACE	
<i>Ставрос Мамалукос, Јанис Перакис, Атанасиос Кумантос</i>	ВИЗАНТИЈСКЕ ЦРКВЕ АИНОСА И СЕЛИМВРИЈЕ, ИСТОЧНА ТРАКИЈА	323-338
<i>Александра Димитријевић</i>	ПИТАЊЕ КТИТОРСТВА ПРВОБИТНЕ ГРАЧАНИЧКЕ СПОЉНЕ ПРИПРАТЕ	
<i>Aleksandra Dimitrijević</i>	THE QUESTION OF THE PATRONAGE OF THE ORIGINALLY GRAČANICA OUTER NARTEX	339-350
<i>Ιωάννης Σίσσιου</i>	Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΝΕΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΙΕΡΟ ΒΗΜΑ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	
<i>Јоаннис Сисиу</i>	ПОЈАВА НОВИХ ТЕМА НА ОЛТАРСКОМ ПРОСТОРУ СВЕТИХ БЕСРЕБРЕНИКА У ΚΑΣΤΟΡΙЈΙ	351-366

<i>Anna Zakharova</i>	FRESCO OF THE FIFTEEN MARTYRS OF TIBERIOPOLIS IN STRUMICA IN THE CONTEXT OF THE BYZANTINE ART OF THE LATE 9 TH - FIRST HALF OF THE 10 TH CENTURY	
<i>Ана Захарова</i>	ФРЕСКА ПЕТНАЕСТ МУЧЕНИКА ТИБЕРИОБОЛИСА У СТРУМИЦИ У КОНТЕКСТУ ВИЗАНТИЈСКЕ УМЕТНОСТИ КАСНОГ IX ВЕКА – ПРВЕ ПОЛОВИНЕ X ВЕКА	367-378
<i>Анђела Гавриловић</i>	КУЛТ И ИКОНОГРАФИЈА СВЕТОГ ПОЛИЕУКТА МЕЛИТИНСКОГ У СРБИЈИ СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ПОМЕН И МОЛИТВЕНО ОБРАЂАЊЕ СВЕТОГ САВЕ ОВОМ МУЧЕНИКУ У ХИЛАНДАРСКОМ ТИПИКУ (1199)	
<i>Анђела Гавриловић</i>	CULT AND ICONOGRAPHY OF SAINT POLYEUKTOS OF MELITENE IN MEDIEVAL SERBIA WITH SPECIAL REFERENCE TO THE MENTION OF THIS SAINT BY SAINT SAVA OF SERBIA IN CHILANDAR TYPIKON	379-404
<i>Δημήτριος Σίσσιου</i>	ТО ПОРТРЕТО ΤΟΥ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ ΑΧΡΙΔΑΣ ΚΑΙ Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΖΩΣΙΜΑΣ	
<i>Димитриос Сисиу</i>	ПОРТРЕТ ТЕОФИЛАКТА ОХРИДСКОГ И АРХИПИСКОПА ЗОСИМА	405-416
<i>Elizabeta Dimitrova, Orhideja Zorova</i>	IMAGO HISTORICA: THY NAME IS BEAUTY - FEMININE AND MASCULINE	
<i>Елизабета Димитрова, Орхидеја Зорова</i>	IMAGO HISTORICA: ТВОЈЕ ИМЕ ЈЕ ЛЕПОТА - ЖЕНСКА И МУШКА	417-432
<i>Nikolina Spasovska</i>	THE DEPICTIONS OF THE ECUMENICAL COUNCILS ON THE UPPER FLOOR OF ST. SOPHIA, OHRID	
<i>Николина Спасовска</i>	ПРЕТСТАВЕ ЕКУМЕНСКИХ САБОРА НА СПРАТУ НАРТЕКСА ЦРКВЕ СВ. СОФИЈЕ У ОХРИДУ	433-454
<i>Maksim Onufrienko</i>	A BRIEF OVERVIEW OF THE LITURGICAL SUBJECTS IN THE LATE-AND POST-BYZANTINE ART	
<i>Максим Онуфриенко</i>	КРАТАК ПРЕГЛЕД ЛИТУРГИЈСКИХ ТЕМА У КАСНОВИЗАНТИЈСКОЈ И ПОСТВИЗАНТИЈСКОЈ УМЕТНОСТИ	455-464
<i>Miguel Gallés</i>	LIONHEART - NEW POST-BYZANTINE ICON OF SAINT IGNATIUS OF ANTIOCH	
<i>Мигел Галес</i>	ЛАВЉЕ СРЦЕ- НОВА ПОСТВИЗАНТИЈСКА ИКОНА СВЕТОГ ИГЊАТИЈА АНТИОХИЈСКОГ	465-472
<i>Милош Цветковић</i>	ЕЛЕМЕНТИ ПОЗНОРИМСКОГ ВОЈНОГ И УПРАВНОГ УРЕЂЕЊА У ВИЗАНТИЈСКОМ ТЕМАТСКОМ СИСТЕМУ	
<i>Miloš Svetković</i>	ELEMENTS OF LATE ROMAN MILITARY AND ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN THE BYZANTINE THEME SYSTEM	473-486
<i>Драгољуб Марјановић</i>	ВИЗАНТИЈСКА ПАРАДИГМА О АНАХОРЕТАМА И ЊИХОВИМ РЕЛАЦИЈАМА ПРЕМА ЦАРЕВИМА - ЈЕДАН ОГЛЕД	
<i>Dragoljub Marjanović</i>	BYZANTINE PARADIGM ABOUT THE RELATIONS BETWEEN ANCHORITES AND EMPERORS - AN OBSERVATION	487-508
<i>Husamettin Simsir</i>	SERBS IN ASIA MINOR: 1313 AS THE BEGINNING OF THE EVRENOS DYNASTY?	
<i>Хусаметин Симишир</i>	СРБИ У МАЛОЈ АЗИЈИ: 1313. КАО ПОЧЕТАК ДИНАСТИЈЕ ЕВРЕНОС?	509-520

<i>Mihailo St. Popović</i>	THE "HAGIOGEOGRAPHY" OF SAINT ARCHANGEL MICHAEL IN BYZANTINE MACEDONIA AND THE KINGDOM OF THE SCOTS (4TH-15TH CENTURIES): A SUCCINCT COMPARATIVE APPROACH FOR FUTURE RESEARCH	
<i>Михаило Ст. Поповић</i>	„ХАГИОГЕОГРАФИЈА“ СВЕТОГ АРХАНЂЕЛА МИХАИЛА У ВИЗАНТИЈСКОЈ МАКЕДОНИЈИ И У КРАЉЕВСТВУ ШКОТА (IV ДО XV ВЕК): САЖЕТИ КОМПАРАТИВНИ ПРИСТУП ЗА БУДУЋА ИСТРАЖИВАЊА	521-540
<i>Епископ Јован (Пурић) Bishop Jovan (Purić)</i>	МИР ХРИСТОВ И СЛУЖБЕ ПОМИРЕЊА PEACE OF CHRIST AND SERVICES OF RECONCILIATION	541-558
<i>Марија Цурк, Франц Цурк Marija Curk, Franc Curk</i>	ЕПИТРАХИЈ ЊАМЕШНИКА СКАДАРСКОГ THE EPITRACHELION OF DEPUTY OF SKADAR	559-564
<i>Презвитер Игор Зиројевић Presbyter Igor Zirojević</i>	НЕПОЗНАТЕ ПАСХАЛНЕ СТИХИРЕ ИЗ ХИЛАНДАРСКОГ РУКОПИСА 307. UNKNOWN EASTER STICHERA FROM THE MANUSCRIPT CHILADARI 307.	565-582
ПРИКАЗ <i>Аиђела Гавриловић</i>	THE ELOQUENCE OF ART. ESSAYS IN HONOUR OF HENRY MAGUIRE. ED. A. OLSEN LAM AD R. SCHROEDER, LONDON 2020	583-588-
IN MEMORIAM	ДР МИРОСЛАВА КОСТИЋ	589-592

Ниш, Гробница са сидром, Константинов монограм, цртеж арх. М. Диманић
Niš, Crypt with an anchor, Constantine's monogram, drawing arch. M. Dimanić

**С благословом
Његовог Преосвештенства
Епископа нишког Господина Арсенија**

**With the blessing of
His Eminence Reverend Arsenije,
Bishop of the Niš Eparchy**